

יצחק אבינו וראש השנה

בראשית כ"א:א'-כ"א

(א) ויהוה פקד את־שָׂרָה בְּאֶשְׁכָּר אָמֵר וַיֹּאמֶר יְהוָה לְשָׂרָה בְּאֶשְׁכָּר
דָּבָר: (ב) וַתֵּלֶד וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּטָן לְזִקְנָיו לְמוֹעֵד
אֲשֶׁר־דִּבְּרָה אֵתוֹ אֱלֹהִים: (ג) וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלָד־לוֹ
אֲשֶׁר־יָלְדָהּ־לוֹ שָׂרָה יִצְחָק: (ד) וַיִּצְמַל אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ
בְּוֶשֶׁמֶת יָמִים בְּאֶשְׁכָּר צִוְּיָהּ אֵתוֹ אֱלֹהִים: (ה) וַאֲבָרָהָם בְּרִמָּת
שָׁנָה בַּהֲוָאֲלָד לֹא אֶת יִצְחָק בְּנוֹ: (ו) וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחֵק עָשָׂה לִי
אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׂמִיעַ יִצְחָק־לִי: (ז) וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הִינִיקָה
בָּנִים שָׂרָה כִּי־יָלְדָתִי בֶן לְזִקְנָיו: (ח) וַיִּגְדַּל הַיֵּלָלָד וַיִּגְמַל וַיִּצְעַשׂ
אַבְרָהָם מִשְׁתָּאָה גָדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמַל אֶת־יִצְחָק: (ט) וַתֵּלֶד שָׂרָה
אֶת־בְּנֵי־הָגֵר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר־יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק: (י) וַתֹּאמֶר
לְאַבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנֶיהָ כֹּאֲכִי לֹא יִירָשׁוּ בְּרֵהָאֵמָה
הַזֹּאת עִם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק:

בראשית רבה נ"ג:ז'

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם בְּנוֹ יִצְחָק (בראשית כא, ג), יִצְחָק חֵק לְעוֹלָם,
נָתַן דּוֹרְיָה לְעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק חֲפוּשִׁית. יו"ד עֲשָׂרָה, כְּנֶגֶד עֲשָׂרַת
הַדְּבָרוֹת. צד"י תִּשְׁעִים, (בראשית יז, יז): וְאִם שָׂרָה הִבֵּת תִּשְׁעִים שָׁנָה
תֵּלֵד, קו"ף מֵאָה, (בראשית יז, יז): הִלְבֵּן מֵאָה שָׁנָה. חִי"ת כְּנֶגֶד הַמִּילָה
שֶׁנִּתְּנָה לְשִׁמּוֹנָה (בראשית כא, ד): וַיִּמָּל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְגו', הִדָּא
הוּא דְכָתִיב (בראשית יז, יב): וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר
לְדֹרֹתֵיכֶם.

מדרש לקח טוב, בראשית כ"א:ג'

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלָד לֹו. ע"פ הַגְּבוּרָה. דְּכָתִיב וְקִרְאתָ אֶת
שְׁמוֹ יִצְחָק. (בראשית יז, יט). מֵהוּ יִצְחָק יִצָּא חוֹק לְעוֹלָם. לְמוֹל בֶּן ח'
יָמִים.

מדרש לקח טוב, בראשית כ"א:ג'

ר' יצחק אומר יו"ד כנגד י' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו. צ' כנגד שני שרה. ח' כנגד ח' ימים שנימול. ק' כנגד שני אברהם דכתיב הלבן מאה שנים יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד (שם שם יז).

בראשית רבה נ"ג:ח'

ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים (בראשית כא, ו), רבי ברכיה ברכי יהודה ברכי סימון בשם רבי שמואל ברכי יצחק ראובן בשמחה שמעון מה אכפת ליה, כך שרה נפקדה אחרים מה אכפת להם, אלא בשעה שנפקדה אמנו שרה הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חרשים נתפקחו, הרבה סומים נפתחו, הרבה שוטים נשתפו. נאמר כאן עשיה, ונאמר להלן (אסתר ב, יח): והנחה למדינות עשה, מה עשיה שנאמר להלן נתן דוריה לעולם, אף עשיה שנאמר כאן דוריה לעולם. ורבי לוי אמר הוסיפו על המאורות, נאמר כאן עשיה עשה לי, ונאמר להלן (בראשית א, טז): ויעש אלהים את שני המארות.

רש"י על בראשית כ"א:ו'א'

יצחק לי. ישמח עלי. ומ"א הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק היה בעולם:

רשב"ם על בראשית כ"א:ו'א'

צחוק - שמחה של תמהון.

בראשית י"ז:ט"ו-כ"א

(טו) ויאמר אלהים אל־אברהם שרי אשתך לא־תקרא את־שמה שרי כִּי שְׂרָה שְׁמָהּ: (טז) ויברכתאֱלֹהִים אֶתְּהָ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָךְ בֵּן ויברכתאֱלֹהִים וְהִיתָה לְגוֹיִם מְלָכִי עַמִּים מִמֶּנָּה יְהִי: (יז) ויפֹאֵל אֲבֹרָהֶם עַל־פָּנָיו ויצחק ויאמר בלבבו הלבן מאה־שנה יולד

וְאִם־שָׂרָה הִבְתַּתְשָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: (יח) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם
 אֶל־הָאֱלֹהִים לוֹ יִשְׁמַעְאֵל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ: (יט) וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים אֲבֹל־
 שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יִלְדֶּת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי
 אִתָּךְ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו: (כ) וְלִישְׁמַעְאֵל שְׁמַעְתָּ יְיָ הִנְאֻחַה וְ
 בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד שָׁנִים־עָשָׂר
 נָשִׂאִם יוֹלִיד וְנִתְּמַלְיוּ לְגוֹי גָּדוֹל: (כא) וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק
 אֲשֶׁר־תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֲרִית:

מלבי"ם על בראשית כ"ב:ט'

... אבל אצל יצחק היה בזה כוונה אחרת, כי באשר לפי הסדור
 השמימי לא היה ראוי שיהיה יצחק וזרעו בעולם, אם מצד שראה
 באצטגנינות שאינו מוליד והיה לדתו נגד המחויב מצד המערכה,
 ואם מצד שהיו אברהם ושרה זקנים והלידה היה ענין נסיי נגד
 הטבע, וידוע שהנס לא ימשך רק כל עוד שהאיש שבעבורו נעשה הנס
 ראוי לנס הזה, וא"כ בעת שבניו לא יהיו ראויים להתנוסס ושיתקיימו
 על דרך הפלא, אז תשלט בהם הטבע והמערכה להומם ולאבדם,
 וע"כ צוה ה' שיעלהו כליל לעולה, ויצחק הסכים אל המעשה ומסר
 א"ע להיות עולה וכליל ושגופו שהמערכה מתנגדת לו יתהווה עפר
 ואפר, והפועל הזה היה כאלו נגמר, כי כבר היה חרב חדה מונחת על
 צוארו לולא שעכבו המלאך, וחז"ל אמרו במד' שיצאה נשמתו, וכשירד
 מן המזבח לא ירד אז יצחק הקודם שנולד נגד המערכה, רק יצחק
 אחר מוקדש לה' שאין לו עסק עם המערכה, שהיתה מתנגדת אל
 יצחק הקודם, שכבר התקיים גזרת המערכה הרעה ביצחק הקודם
 שנחשב כאלו מת ובטל מן העולם כפי הוראת המזל, ומעתה לא
 יצטרכו עוד לנס ופלא מתמיד, שע"ז הבטיחו שירבה את זרעו ככוכבי
 השמים, כי אין הוראת הכוכבים מתנגדת עוד אל רבוי זרעו, וע"כ
 בכל מעשה העקדה עד ויקח את המאכלת נזכר שם אלהים ומשם
 והלאה נזכר שם הוי"ה, כי כל מעשה העקדה היה מצד שם אלהים
 שהוא המנהיג ההנהגה הטבעיית, [שבכל פרשת מעשה בראשית נז'

שם אלהים כי הוא יסוד לכל כחות משטרי שמים וארץ], ושם זה היה מתנגד אל הוית יצחק וזרעו בעולם, ואחר העקדה נסתלקה התנגדות המערכה מעל יצחק ומאז נזכר שם הוי"ה והשגחתו הפרטיית שיחול על זרע יצחק באין מסטין ומקטרג, וחכמי חרשים יאמרו שיצחק הוא מדת הדין הקשה וע"י העקדה נכלל ברחמים, כי קיומו קודם העקדה היה מצד הנס נגד הטבע, שבזה ידקדק ה' במדה"ד בכל רגע אם ראוי לנס ולשדוד הטבע, ואחר העקדה היה ראוי לחיות ולהתקיים כפי טבע העה"ז שאינו מתנהג במדה"ד, כמ"ש שראה שאין העולם מתקיים במדה"ד והקדים מדה"ר ושתפו למדה"ד, ומאז נכלל יצחק באברהם ונזכר רק שם הוי"ה: